

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Соболя Євгена Юрійовича на дисертацію Невара Ігоря Валентиновича на
тему «Адміністративно-правові засоби захисту інвестицій, приватної
власності та підприємництва (бізнесу) в Україні», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

**Актуальність теми дисертації та зв'язок її з науковими програмами,
планами, темами.** У сучасних умовах розвитку державності інститут захисту
інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) на сьогодні є
фундаментом та основним важелем реагування у механізмі забезпечення
законності і правопорядку в процесі регулювання правовідносин у публічному
адмініструванні.

Треба зазначити, що після 24 лютого 2022 року ситуація з інститутом
захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні
суттєво змінилася. Зокрема, іноземні інвестори зіштовхнулися з новими ризиками
в Україні, пов'язаними з воєнною агресією російської федерації в Україні. Для
потенційних інвесторів війна стала стримуючим фактором з двох причин. По-
перше, стан активних воєнних дій сприймається іноземними інвесторами як
синонім абсолютної невизначеності та ризику втрати своїх активів в Україні. По-
друге, відсутність механізму страхування воєнних ризиків такого масштабу
створює для інвесторів непривабливе середовище для інвестування та розвитку
власного бізнесу. Саме вказане обумовлює актуальність проведеного
Неваром І.В. дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота виконана відповідно до вимог Закону України
«Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в
Україні» від 17 грудня 2020 року № 1116-IX, Указу Президента України
«Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26 лютого

2016 року № 68/2016, в межах виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695 та ін. Дисертацію виконано в межах планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права». Внесок здобувача полягає у визначенні адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні.

Таким чином, підкреслюємо, що аналіз проблем, пов'язаних з інститутом адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні є актуальним предметом комплексного доктринального теоретико-правового дослідження.

Дисертаційне дослідження І.В. Невара є затребуваним як з позицій правової науки, так і з точки зору практичної діяльності, спрямованої на удосконалення нормативно-правової бази.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Розглянувши дисертацію, можна зробити висновок, що автор дійсно провів ґрунтовне комплексне наукове дослідження, що відповідає поставленим меті та завданням.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз питання адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. У роботі автор використав систему загальнофілософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів пізнання.

Досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань вимагає застосування складної сукупності загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Застосування діалектичного методу наукового пізнання

дозволило розкрити суб'єктний склад реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні (підрозділ 2.1). Застосування загальнонаукових методів аналізу та синтезу дозволило описати адміністративно-правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні та реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні (підрозділи 1.2, 2.2). Застосування функціонального і системного підходів стало методологічним базисом для обґрунтування напрямів реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Дослідження системи адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні та захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) як функції держави здійснено за допомогою використання історико-правового методу (підрозділи 1.1, 1.3). Порівняльно-правовий метод дав можливість дослідити зарубіжний досвід захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) та напрями гармонізації законодавства України про захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу (підрозділи 1.4, 2.3). Формально-юридичний метод сприяв формулюванню окремих правових понять і визначень з теми дослідження (розділ 2).

Нормативною базою дослідження є законодавчі та підзаконні нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади.

Теоретичну та емпіричну основу дослідження становили наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, статистичні матеріали, аналітичні матеріали автора.

Достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Достовірність одержаних результатів підтверджується не тільки їх суто науковою значимістю, як певною системою здобутих дисертантом нових знань, що заповнюють деякі прогалини адміністративного права та процесу, але й їх практичним значенням на сучасному етапі, зокрема для вдосконалення чинного національного законодавства в тій його частині, що стосується питань вини в адміністративно-деліктних правовідносинах

Погоджуючись у цілому з усіма визначеними автором складовими **наукової новизни** дослідження, вважаємо за необхідне акцентувати особливу увагу на деяких з них.

Дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, що присвячене встановленню адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Здійснене дослідження дозволило сформулювати нові наукові положення та висновки, обґрунтовані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

– обґрунтовано ідею створення спеціального суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), до складу якого могли б бути запрошені авторитетні міжнародні спеціалісти та який би позиціонувався як альтернативний наявній судовій системі механізм для забезпечення інвесторам, власникам та підприємцям оптимального захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;

– обґрунтовано необхідність прямого виконання рішень суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) задля чого запропоновано утворення спеціального органу, який би забезпечував виконання рішень суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;

– обґрунтовано підходи до забезпечення захисту права приватної власності у порядку реалізації положень витребування майна у зв'язку із суспільною

необхідністю чи через суспільні потреби шляхом аргументації доповнення чинного законодавства положеннями про захист майнових (речових) прав концесіонерів, ліцензіатів та орендарів, а не лише власників майна;

удосконалено:

– пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 року № 1682-III, до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», до Закону України «Про правовий режим воєнного стану»;

– наукові підходи до класифікації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), які із відомою часткою умовності поділено на інструменти (позов, заява, скарга громадянина) та заходи або діяння (практична діяльність правоохоронних органів);

набули подальшої розробки:

– положення, що спрямовані на реалізацію правового статусу суб'єктів із захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні, на формування спроможної територіальної громади;

– підходи до класифікації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) залежно від внутрішньої спрямованості та ролі в забезпеченні механізму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу).

Висновки та пропозиції проведеної роботи можуть бути основою для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики. Результати дисертаційного дослідження можуть стати основою для вдосконалення нормотворчої та правозастосовної діяльності. Є обґрунтованим та доцільним використання основних результатів дисертаційного дослідження в процесі викладання студентам вищих навчальних закладів дисциплін «Господарське право», «Адміністративне право», «Інвестиційне право», підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей і наукових повідомлень.

Переходячи до оцінки основних положень і висновків дисертації, варто зазначити, що в роботі порушені нерозроблені раніше наукові та практичні задачі, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних теоретико-правових питань.

Слід відмітити, що дисертантом власні висновки побудовано не лише на підставі аналітики наукових та нормативно-правових джерел, а й з урахуванням судової практики, статистичних даних та показників Єдиного реєстру судових рішень.

У роботі містяться й інші слушні положення, висновки та пропозиції.

Основні наукові результати дисертації відображено у 7 наукових працях, серед яких 3 наукові статті опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених МОН України, 1 наукова праця – в іноземному фаховому виданні, та 3 тези доповідей на міжнародних науково-практичних заходах

Вивчення дисертаційного дослідження та його автореферату дає підстави для твердження про ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Оформлення дисертаційної роботи зауважень не викликає.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота І.В. Невара написана на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію І.В. Невара, водночас вважаю за необхідне звернути увагу на питання, які могли б слугувати предметом дискусії та обговорення при захисті дисертаційної роботи:

1. У п 1.1. автор досліджує питання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) як функції держави та значну увагу приділяє інституту власності (зокрема витокам та становленню названої

категорії), а питання розвитку інституту інвестицій та підприємницької діяльності залишаються поза увагою автора.

2. Дисертант обґрунтовує ідею створення спеціального суду для захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), який би позиціонувався як альтернативний існуючій судовій системі механізм для забезпечення інвесторам, власникам та підприємцям ефективного судового захисту. Вказує, що саме такий механізм міг би гарантувати швидке та ефективне вирішення спорів за позовами інвесторів, власників та підприємців і, як наслідок, значно підвищити інвестиційну привабливість України та захищеність приватної власності та підприємництва (бізнесу). Утім чи не призведе це до необхідності проведення нової судової реформи?

3. Автором встановлено наявність таких проблем реалізації дозвільно-ліцензійних адміністративно-правових засобів у сфері захисту власності, інвестицій та розвитку підприємництва, як: недотримання принципу єдиної державної системи ліцензування; надмірний рівень бюрократизації процесу видачі ліцензії; наявність законодавчої прогалини між встановленням змісту категорій «вид господарської діяльності» та «підвид виду господарської діяльності», що призводить до необґрунтованого розширення сфер господарювання, де вимагається отримання ліцензії; недотримання принципу доступності та публічності адміністративних процедур у сфері ліцензування. Проте пропозицій щодо удосконалення цієї сфери не надано.

Проте, наведені спірні положення і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка має самостійний і творчий характер, наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань насамперед характеризує актуальність і складність теми дослідження та власний підхід дисертанта до їх розгляду. В дослідженні автором вдалося досягти поставленої мети.

Дозволяє зробити висновок про те, що дисертація «Адміністративно-правові засоби захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» є завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для розвитку адміністративно-правової науки та науки адміністративного процесу, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем та практичною значущістю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – **Невар Ігор Валентинович** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
ректор Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка

Є.Ю. Соболев